

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ประกอบด้วยสาระสำคัญเกี่ยวกับปัญหาการวิจัย สมมติฐานการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัย สรุปผล การวิจัย การอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะในการวิจัย ซึ่งจะได้นำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

ปัญหาการวิจัย

การวิจัยนี้มีปัญหาว่า บทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษา เพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ในจังหวัดปัตตานี ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน ว่าอยู่ในระดับใด มีความแตกต่างกันหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร และมีแนวทางแก้ไขปัญหายังไร

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ ดังนี้

1. บทบาทที่ปฏิบัติจริงในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง
2. บทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน อยู่ในระดับมาก
3. บทบาทที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน แตกต่างกัน

4. บทบาทที่ปฏิบัติจริงในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ระหว่างช่วงปีงบประมาณ 2526-2528, 2529-2531 กับ 2532-2533 แตกต่างกัน

5. บทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ระหว่างช่วงปีงบประมาณ 2526-2528, 2529-2531 กับ 2532-2533 แตกต่างกัน

6. ปัญหาในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครู อยู่ในระดับปานกลาง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน

2. เพื่อศึกษาระดับบทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน

3. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน

4. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ระหว่างช่วงปีงบประมาณ 2526-2528, 2529-2531 กับ 2532-2533

5. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ระหว่างช่วงปีงบประมาณ 2526-2528, 2529-2531 กับ 2532-2533

6. เพื่อศึกษาระดับปัญหาในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครู และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีขั้นตอนของวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มประชากรเป้าหมายที่เป็นโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี ที่เข้าโครงการตั้งแต่ปีงบประมาณ 2526-2533 จำนวนทั้งหมด 144 โรงเรียน สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย กลุ่มประชากรเป้าหมายที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนโรงเรียนละหนึ่งคน จำนวน 144 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู จำนวน 319 คน และนักเรียนจำนวน 361 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตามระดับชั้นอย่างเป็นสัดส่วน รวมกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนทั้งหมด 824 คน

การสร้างเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามมีจำนวน 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนและครูเป็นผู้ตอบ และชุดที่ 2 สำหรับนักเรียนเป็นผู้ตอบ แต่ละชุดมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ แบบลิคเคอร์ต โดยที่ชุดที่ 1 เกี่ยวกับบทบาทที่ปฏิบัติจริง บทบาทที่คาดหวัง และปัญหา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9672, .9718 และ .9610 ตามลำดับ ส่วนชุดที่ 2 เกี่ยวกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังเท่านั้น มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9170 และ .8814 ตามลำดับ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยขอหนังสือราชการจากคณบดี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ถึงผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี เพื่อขอความร่วมมือในการแจ้งสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ทุกอำเภอ/กิ่งอำเภอ ในจังหวัดปัตตานี ให้ช่วยส่งและรับคืนแบบสอบถามกับโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดที่เป็นกลุ่ม ประชากรเป้าหมาย โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานในการส่งและรับคืนกับสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอด้วยตนเอง

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่อง คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป เอส พี เอส เอส (SPSS) โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การทดสอบค่าเอฟ และการเปรียบเทียบพหุคูณแบบเชฟเฟ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

1. บทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของ โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ผลการศึกษาปรากฏ ดังนี้

1.1 บทบาทที่ปฏิบัติจริง

บทบาทที่ปฏิบัติจริงในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียน ประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ทั้งโดยภาพรวมและในแต่ละ ด้านเกือบทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ด้านการจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางด้าน วิชาการและการอาชีพ และด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท ที่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความเห็นว่า อยู่ในระดับน้อย

1.2 บทบาทที่คาดหวัง

บทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ทั้งโดยภาพรวมและในแต่ละด้านเกือบทุกด้าน อยู่ในระดับมาก นอกจากด้านภาพประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท ที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความเห็นว่าเป็นอยู่ในระดับปานกลาง

2. ความแตกต่างระหว่างบทบาทที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ผลการศึกษาปรากฏว่า

โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทควรมีบทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนให้มากกว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริงในปัจจุบัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความแตกต่างระหว่างช่วงปีงบประมาณ 2526-2528, 2529-2531 กับ 2532-2533 เกี่ยวกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ผลการศึกษาปรากฏ ดังนี้

3.1 บทบาทที่ปฏิบัติจริง

บทบาทที่ปฏิบัติจริงในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทที่เข้าโครงการระหว่างช่วงปีงบประมาณ 2526-2528, 2529-2531 กับ 2532-2533 ไม่แตกต่างกัน

3.2 บทบาทที่คาดหวัง

โรงเรียนประถมศึกษาที่เข้าโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทในช่วงปีงบประมาณ 2526-2528 และ 2529-2531 มีความคาดหวังให้มีบทบาทในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนให้มากกว่าโรงเรียนที่เข้าโครงการในช่วงปีงบประมาณ 2532-2533 ทั้งโดยภาพรวมและด้านการจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางด้านวิชาการและการอาชีพ และด้านการจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์ส่งเสริมการกีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และโรงเรียนที่เข้าโครงการในช่วงปีงบประมาณ

2529-2531 มีความคาดหวังให้มีบทบาทในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนด้านการจัดการเรียน การสอนให้มากกว่าโรงเรียนที่เข้าโครงการในช่วงปีงบประมาณ 2532-2533 อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนนอกนั้นไม่แตกต่างกัน

4. ปัญหาในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการ การศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผลการศึกษา ปรากฏ ดังนี้

4.1 ปัญหาในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา ในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ทั้งโดยภาพรวมและในแต่ละด้านพบสอดคล้อง กันว่า อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงตามลำดับความสำคัญมากไปหาน้อย ดังนี้คือ ปัญหาด้าน การจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางด้านวิชาการและการอาชีพ ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน ปัญหาด้านการจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์ส่งเสริมการกีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ในท้องถิ่น ปัญหาด้านการจัดโรงเรียนให้เป็นแหล่งข่าวสารของชุมชน ปัญหาด้านการประสานงาน กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท และปัญหาด้านการฝึกและพัฒนาบุคลากร

4.2 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนา ชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ตาม ความเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครู ในการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ พบจะสรุปปัญหาที่สำคัญ ๆ ภายใต้นโยบายการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา ทั้ง 6 ด้านได้ 5 กลุ่ม ปัญหาใหญ่ ๆ และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งผลการศึกษาปรากฏดังนี้

4.2.1 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพของชุมชน ปัญหาสำคัญ ที่พบคือ ประชาชนไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาและไม่สนับสนุนการจัดกิจกรรมทางการศึกษา ของโรงเรียน ประชาชนส่วนใหญ่พูดภาษามลายูท้องถิ่นมากกว่าภาษาไทย จึงทำให้มีปัญหาในการ สื่อความหมายต่อกัน และประชาชนย้ายถิ่นไปประกอบอาชีพนอกพื้นที่ ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาดูแล การเล่าเรียนของนักเรียน

ส่วนข้อเสนอแนะคือ ควรรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน เห็นความสำคัญของการศึกษา พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือกับโรงเรียน ควรส่งเสริมประชาชนให้ มีการเรียนรู้ภาษาไทยมากยิ่งขึ้น จนสามารถอ่านออกเขียนได้ และควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ ประชาชนประกอบอาชีพในท้องถิ่นของตนเองและมีรายได้ที่แน่นอน

4.2.2 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน

ปัญหาสำคัญที่พบเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียนคือ ผู้บริหารโรงเรียนมีงานประจำและงานโครงการอื่น ๆ มาก จึงทำให้ไม่ค่อยมีเวลาและโอกาสได้สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และปัญหาผู้บริหารโรงเรียนขาดการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการ

ส่วนข้อเสนอแนะคือ ผู้บริหารโรงเรียนควรเป็นแกนนำในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และควรทำการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

สำหรับปัญหาสำคัญที่พบเกี่ยวกับครูคือ การขาดแคลนอัตรากำลังครูและขาดแคลนครูที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะวิชา ครูมีงานประจำมากและมีความหวาดกลัวต่อความพลุกพล่าน จึงทำให้ไม่ค่อยมีเวลาและโอกาสได้สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

ส่วนข้อเสนอแนะคือ ควรเพิ่มอัตรากำลังครูให้เพียงพอและเป็นไปตามความต้องการของโรงเรียน ควรจัดอบรมครูในสาขาวิชาที่โรงเรียนขาดแคลน และควรลดงานประจำของครูให้เหลือน้อยลงเท่าที่จำเป็น

นอกจากนี้ ปัญหาสำคัญที่พบเกี่ยวกับนักเรียนคือ นักเรียนขาดความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย

ส่วนข้อเสนอแนะคือ ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ปกครองนักเรียนประกอบอาชีพในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อจะได้ดูแลการเล่าเรียนของนักเรียนอย่างใกล้ชิด

4.2.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงบประมาณ ปัญหาสำคัญที่พบคือการขาดแคลนเงินงบประมาณและเงินทุนในการดำเนินงานตามโครงการ

ส่วนข้อเสนอแนะคือ ควรจัดสรรเงินงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานให้เพียงพอและต่อเนื่องทุกปี

4.2.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ ปัญหาสำคัญที่พบคืออาคารสถานที่ไม่เพียงพอและพื้นที่บริเวณโรงเรียนคับแคบไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และการขาดแคลนเครื่องมือ เครื่องใช้และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ทางด้านวิชาการและการอาชีพ

ส่วนข้อเสนอแนะคือ ควรจัดหาหรือจัดซื้อที่ดินเพื่อมอบให้แก่โรงเรียนที่มีพื้นที่บริเวณคับแคบ จัดสรรงบประมาณเพื่อการก่อสร้าง ต่อเติม หรือซ่อมแซมอาคารเรียนและอาคาร ประกอบให้เพียงพอับความต้องการที่จำเป็น และควรสนับสนุนเครื่องมือเครื่องใช้และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ทางด้านวิชาการและการอาชีพให้เพียงพอ

4.2.5 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกาประสานงาน ปัญหาสำคัญที่พบคือ โรงเรียนมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบทน้อย การขาดความร่วมมืออย่างแท้จริงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท และการขาดแคลนเครื่องมือเครื่องใช้และสิ่งอำนวยความสะดวกในการติดต่อบริการประสานงาน

ส่วนข้อเสนอแนะคือ ควรสนับสนุนและส่งเสริมเครื่องมือเครื่องใช้และสิ่งอำนวยความสะดวกในการติดต่อบริการประสานงาน เพื่อให้โรงเรียนมีการติดต่อบริการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบทให้มากยิ่งขึ้น และควรสนับสนุนให้มีการจัดประชุมสัมมนาร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท

การอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยโดยเรียงตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. บทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

1.1 จากที่พบว่า บทบาทที่ปฏิบัติจริงในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ทั้งโดยภาพรวมและในแต่ละด้านเกือบทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากด้านการจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางด้านวิชาการและการอาชีพ และด้านกาประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบทที่ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความเห็นว่า อยู่ในระดับน้อย

การที่บทบาทที่ปฏิบัติจริงในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ทั้งโดยภาพรวมและในแต่ละด้าน

เกือบทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง เพราะเหตุว่าโรงเรียน ยังไม่สามารถปฏิบัติงานการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนให้อยู่ในระดับที่คาดหวังหรือที่ต้องการ ได้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการทั้งระดับชาติคือ สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ ระดับจังหวัดคือ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และระดับอำเภอ คือ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ในฐานะหน่วยงานที่ทำหน้าที่สนับสนุนดำเนินงาน และระดับโรงเรียนในฐานะหน่วยงานที่ทำหน้าที่ปฏิบัติงานการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนพบว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการทุกระดับ ยังไม่สามารถปฏิบัติงานตามกรอบภารกิจให้สมบูรณ์เต็มที่ มีประสิทธิภาพได้ เพราะจะต้องประสบกับปัญหาหลายประการด้วยกัน คือ ปัญหาการขาดแคลน เงินงบประมาณ ซึ่งจัดให้เฉพาะในปีแรกที่โรงเรียนเข้าโครงการไม่มีงบต่อเนื่อง โรงเรียน ประถมศึกษาไม่มีรายได้เข้ามาเสริม จึงทำให้งานบางอย่างหยุดชะงัก และปรากฏว่าในการจัด สรรเงินงบประมาณในระยะหลัง ๆ เมื่อมีโรงเรียนที่เข้าโครงการเฉลี่ยคั่งปีเพิ่มมากขึ้น ก็ยัง ทำให้โรงเรียนได้รับเงินงบประมาณลดน้อยลงเรื่อย ๆ ดังรายละเอียดผลการจัดสรรเงินบ- งบประมาณของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531 : 43) ดังนี้คือ

ปี พ.ศ.	เฉลี่ยโรงเรียนละ
2526	79,800 บาท
2527	50,000 บาท
2528	49,000 บาท
2529	40,000 บาท
2530	10,000 บาท
2531	8,000 บาท
2532	10,000 บาท

นอกจากนี้การจัดสรรเงินงบประมาณในแต่ละปีดำเนินการได้ล่าช้ามาก โรงเรียนที่เข้าโครงการในแต่ละปีงบประมาณจะได้รับจัดสรรและอนุมัติเงินประจำงวดเกือบ สิ้นปีงบประมาณ จึงทำให้การปฏิบัติงานตามโครงการของโรงเรียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเงิน งบประมาณต้องล่าช้าไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับสรุปผลการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษา ในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด บัณฑิตานี้ ประจำปีงบประมาณ 2531 พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับเงินงบประมาณสนับสนุนโครงการ มีน้อย ไม่สามารถจัดซื้อครุภัณฑ์ได้ตามความต้องการในแต่ละสภาพพื้นที่และไม่สามารถจัดกิจกรรม ที่ถาวรได้ และเงินงบประมาณที่ได้รับจัดสรร สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ อนุมัติล่าช้า ทำให้ครุภัณฑ์บางอย่างราคาสูงขึ้น (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบัณฑิตานี้,

2532 : 8) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สะอาด พงอินทร์ (2527 : บทคัดย่อ-จ) ในการวิจัยเรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษา เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน ตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารการศึกษาในเขตการศึกษา 8 ผลการวิจัยพบว่า เงินงบประมาณที่ใช้สนับสนุนโครงการมีน้อย ไม่เพียงพอในการดำเนินงาน ในทำนองเดียวกัน สมบูรณ์ บุญฤทธิ์ (2532 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษา เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน : ศึกษาเฉพาะจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า เงินงบประมาณไม่เพียงพอกับความ ต้องการและระบบการจัดทำงบประมาณมีวิธีการยุ่งยากและล่าช้า ปัญหาประการต่อมาคือ ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากร โรงเรียนขาดแคลนอัตรากำลังครู และขาดแคลนครูที่มีความรู้และประสบการณ์ ในด้านวิชาชีพบางอย่างที่จำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนในท้องถิ่นนั้น ๆ และปัญหาครูไม่ได้ เข้ารับการอบรมทุกคน ทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน และไม่ได้รับความ ร่วมมือเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มานิจ จันโหรี (2528 : บทคัดย่อ) ในการทำวิจัยเรื่อง บทบาทร่วมพัฒนาชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด และ จากผลการวิจัยของ สะอาด พงอินทร์ (2527 : บทคัดย่อ-จ) ในการทำวิจัยเรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษา เพื่อพัฒนาหมู่บ้าน ในเขตชนบทยากจน ตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารการศึกษาในเขตการศึกษา 8 ซึ่งต่างก็ พบตรงกันว่า ปัญหาการขาดบุคลากรเป็นปัญหาสำคัญ โดยเฉพาะบุคลากรด้านอาชีพต่าง ๆ ที่ จะให้ความรู้แก่ประชาชน นอกจากนี้ปัญหาอีกประการหนึ่งที่สำคัญคือ ปัญหาเกี่ยวกับการ ประสานงาน จะพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ขาดการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการ พัฒนาชนบท ทั้ง ๆ ที่การประสานงานถือได้ว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญและจำเป็นต่อการจัดโรงเรียน ให้เป็นศูนย์กลางในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน ซึ่งปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัย ของ สมบูรณ์ บุญฤทธิ์ (2532 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชน ของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษา เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน : ศึกษาเฉพาะจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ปัญหาในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในเรื่องการ ประสานงานก็คือ ขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้โรงเรียนมีความพร้อมในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่ง

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดิลก พัฒน์วิชัยโชติ (2528 : บทคัดย่อ) ในการวิจัยเรื่อง การศึกษากิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่พบว่า ครูใหญ่ ครู กรรมการศึกษา และประชาชน มีความเห็นว่า กิจกรรมส่วนใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาได้ปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มานิจ จันโทริ (2528 : บทคัดย่อ) จากการ วิจัยเรื่อง บทบาทร่วมพัฒนาชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียน ครูและผู้ปกครองมีความเห็นตรงกันว่า โรงเรียนมัศึกษาคำเนินบทบาทร่วมพัฒนา ชุมชนได้ในระดับปานกลาง และยังคงสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เดโช บุญยักดิ์ (2533 : 97) จากการประเมินผลโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ปีงบประมาณ 2530-2531 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้สนับสนุน ผู้นำท้องถิ่นและประชาชน มีความเห็นว่า การปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขต ชนบท โดยภาพรวมปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางหรือระดับ "พอใช้"

ส่วนบทบาทด้านการจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางด้านวิชาการและการ อาชีพ และบทบาทด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท ที่ทั้งผู้บริหาร โรงเรียนและครูมีความเห็นสอดคล้องกันว่า โรงเรียนได้ปฏิบัติจริง อยู่ในระดับน้อย ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก การจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางด้านวิชาการและการอาชีพ โรงเรียนจะ ดำเนินการไปโดยลำพังย่อมจะไม่ประสบความสำเร็จ จำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะต้องประสาน งานกับหน่วยงานราชการอื่น ๆ เพื่อขอความร่วมมือมาให้บริการทั้งด้านวิชาการและการอาชีพ แก่เด็กเรียนและประชาชนในท้องถิ่น เช่น การจัดสอนวิชาชีพระยะสั้นแก่ประชาชนของเจ้าหน้าที่ พัฒนาชุมชน การจัดกลุ่มสนใจของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน การให้บริการด้านความรู้ เรื่อง อาหาร การบริการด้านสุขภาพอนามัย การปลูกผักพืชของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การให้ความรู้ เกี่ยวกับการเกษตร เช่น การปราบศัตรูพืช การป้องกันโรคสัตว์ การเก็บรักษาผลผลิตทาง เกษตร การแนะนำการทำปุ๋ย การแจกเมล็ดพันธุ์พืช การแจกปุ๋ยให้แก่ประชาชน การรวมกลุ่ม สมาชิกเกี่ยวกับการเกษตร การจัดตั้งสหกรณ์จากเจ้าหน้าที่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ การให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมาจัดทำเป็นอุตสาหกรรมใน

ครัวเรือน จากเจ้าหน้าที่ของกระทรวงอุตสาหกรรม และการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการหาตลาดเพื่อจำหน่ายผลผลิตจากเจ้าหน้าที่ของกระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามเท่าที่ผ่านมามีจนถึงปัจจุบันพบว่า โรงเรียนยังขาดการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท และในขณะเดียวกันก็ยังขาดความร่วมมืออย่างแท้จริงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมบูรณ์ บุญฤทธิ์ (2532 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบททยากจน : ศึกษาเฉพาะจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ปัญหาในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในเรื่องการประสานงานก็คือ ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับ ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2523 : 12) ซึ่งได้กล่าวถึงปัญหาด้านกาปรประสานงานไว้ว่า ปัญหาการประสานงานได้เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนกับอำเภอและจังหวัด และโรงเรียนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากทั้งโรงเรียนและหน่วยงานอื่นยังไม่เข้าใจแนวความคิดเกี่ยวกับโรงเรียนชุมชนดีพอ จึงทำให้ไม่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนที่มีต่อโรงเรียนชุมชน เมื่อสภาพปัญหาด้านกาปรประสานงานเป็นเช่นนี้ ในขณะเดียวกันก็ปรากฏว่า โรงเรียนประสบกับปัญหาการขาดแคลนครูที่มีความรู้และประสบการณ์ในด้านวิชาชีพบางอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สะอาด พองอินทร์ (2527 : บทคัดย่อ-จ) ในการทำวิจัยเรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบททยากจน ตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารการศึกษาในเขตการศึกษา 8 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของครูลำดับที่สี่คือ ขาดบุคลากรด้านอาชีพต่าง ๆ ที่จะให้ความรู้แก่ประชาชน นอกจากนี้ยังพบว่าโรงเรียนมีปัญหาคาดแคลนเงินงบประมาณการขาดแคลนพื้นที่ในการเกษตร และการขาดแคลนเครื่องมือ เครื่องใช้ และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สอนวิชาชีพแก่นักเรียนและประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับ ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2523 : 10) ได้กล่าวถึงปัญหาด้านอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนชุมชนไว้ว่า มีอาคารสถานที่ไม่เพียงพอและไม่มีสนามสำหรับจัดกิจกรรมต่าง ๆ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิเชียร บันม่วง (2533 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในการพัฒนาชนบท ศึกษาเฉพาะกรณี : โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในเขตการศึกษา 7 พบว่า ปัญหาด้านอุปกรณ์อาคารสถานที่ของโรงเรียน เป็นปัญหาอันดับที่สอง และ

ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริฉา กระสาทอง (2530 : 116) จากการวิจัยเรื่อง การรับรู้บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่ชนบทยากจน เขต การศึกษา 11 พบว่า ในเรื่องการขาดวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นเครื่องมือส่งเสริมและสนับสนุนวิชาชีพ ของชุมชน เป็นปัญหาสำคัญอันดับแรก ประกอบกับปัญหาพื้นฐานของประชาชนคือ ความยากจน จึงทำให้การจัดกิจกรรมบางอย่างไม่ได้ผลดี ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูมี ความเห็นว่า โรงเรียนได้ปฏิบัติจริง อยู่ในระดับน้อย

1.2 จากที่พบว่า บทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของ โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ทั้งโดยภาพรวม และในแต่ละด้านเกือบทุกด้าน อยู่ในระดับมาก นอกจากด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบทที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความเห็นว่า อยู่ในระดับปานกลาง การที่บทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียน ประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ทั้งโดยภาพรวมและในแต่ละ ด้านเกือบทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่า โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนา หมู่บ้านในเขตชนบท ซึ่งเป็นโครงการที่ได้ดำเนินงานมาตามแผนพัฒนาชนบทยากจน ของแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2526-2529) ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2526 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ผลการดำเนินงานปรากฏเป็นที่ประจักษ์ว่า ประสบผลสำเร็จ จนเป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป. : 1) จึงทำให้ผู้ตอบมีความศรัทธาต่อแนวทางการดำเนินงานการศึกษาเพื่อ พัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น จึงถือได้ว่า เป็นการ ปฏิบัติงานที่เสริมภารกิจหลักของโรงเรียน คือ การจัดการเรียนการสอนให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ประกอบกับที่พบว่า บทบาทที่ปฏิบัติจริงในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถม ศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ทั้งโดยภาพรวมและในแต่ละด้าน เกือบทุกด้าน ยังอยู่ในระดับปานกลาง จึงยังไม่เป็นที่พอใจมากนัก และยังไม่เป็นไปตามความ ต้องการของผู้ตอบทั้งสามกลุ่ม กอปรด้วยเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของชนบทไทย ที่ ส่วนใหญ่ยังประสบกับปัญหาความยากจน ความไม่รู้และโรคภัยไข้เจ็บ เกิดเป็นความต้องการ

ที่จำเป็น จึงรวมกันเป็นพื้นฐานทางด้านเหตุผลที่เป็นแรงผลักดันให้ผู้ตอบมีความคาดหวังต่อบทบาทการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนให้มากกว่าที่ปฏิบัติอยู่จริงในปัจจุบัน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สะอาด พงอินทร์ (2527 : บทคัดย่อ-จ) จากการวิจัยเรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน ตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารการศึกษา ในเขตการศึกษา 8 พบว่า ครูและผู้บริหารการศึกษาคาดหวังที่จะให้ครูปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดิลก พัฒน์วิชัยโชติ (2528 : บทคัดย่อ) ในการวิจัยเรื่อง การศึกษากิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ในสภาพที่ควรปฏิบัติ ครูใหญ่และครูกับกรรมการศึกษาและประชาชน มีความเห็นตรงกันว่า ควรปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกกิจกรรม และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิเชียร ปันม่วง (2533 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในการพัฒนาชนบท ศึกษาเฉพาะกรณี : โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในเขตการศึกษา 7 พบว่า ในด้านบทบาทที่คาดหวังทั้งผู้บริหารโรงเรียนและผู้นำท้องถิ่น มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ควรปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกกิจกรรม

ส่วนการที่บทบาทด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบททั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ควรปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูบางส่วนอาจจะยังไม่เห็นถึงความสำคัญของการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท ที่จะส่งผลต่อการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนในบทบาทด้านอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น จึงอาจคิดไปว่า การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท เป็นบทบาทที่นอกเหนืองานในหน้าที่ของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับที่ ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2523 : 12) ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาด้านการประสานงานได้เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนกับอำเภอและจังหวัด และโรงเรียนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากทั้งโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ยังไม่เข้าใจแนวความคิดเกี่ยวกับโรงเรียนชุมชนคือพอ จึงทำให้ไม่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเองที่มีต่อโรงเรียนชุมชน นอกจากนี้ ปัญหาเกี่ยวกับการประสานงานพบว่า โรงเรียนขาดแคลน

เครื่องมือ เครื่องใช้ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงาน ประกอบกับในบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความเห็นว่า โรงเรียนได้ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับน้อย จึงอาจจะตั้งความคาดหวังไว้บนพื้นฐานของความเป็นจริงและมีความเป็นไปได้ด้วย

2. ความแตกต่างระหว่างบทบาทที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

จากที่พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทควรมีบทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนให้มากกว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริงในปัจจุบัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า บทบาทการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนในปัจจุบันยังไม่เป็นไปตามความต้องการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเหตุว่า บทบาทที่ปฏิบัติจริงเป็นพฤติกรรมของผู้ที่ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งที่ได้กระทำจริง ๆ ความบทบาทและหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ สำหรับตำแหน่งนั้น ๆ แต่เนื่องจากว่าโดยปกติจะมีช่องว่างที่เป็นความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือแบบแผนในบทบาทที่ปฏิบัติจริงอยู่เสมอ ดังเช่นที่ ฮิดยา สุวรรณชฎ (2510 : 9) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทที่ปฏิบัติจริงเป็นผลรวมของบทบาทตามอุดมคติ บุคลิกภาพของผู้ดำรงตำแหน่ง อารมณ์ขณะแสดงบทบาท และอุปกรณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งที่มีอยู่และปฏิกริยาของผู้ที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่บทบาทที่คาดหวังตามที่ ดิเรก โรจน์ปาน (2530 : 15) อ้างอิงมาจาก Getzels and Others, n.p., n.d.) ได้กล่าวไว้ว่า ความคาดหวังของบุคคลนั้นย่อมแตกต่างกันไป เพราะคนเราต่างก็มีความคิดและความต้องการต่างกัน จึงทำให้พฤติกรรมทางสังคมของบุคคลแตกต่างกันด้วย และเนื่องจากบุคคลได้รับอิทธิพลจากความคาดหวังของคนในองค์กรหรือจากจุดประสงค์ขององค์กรซึ่งเรียกว่า ฝ่ายสถาบันนิติ ประการหนึ่ง กับความต้องการส่วนตัวของตนเอง ซึ่งเรียกว่า ฝ่ายบุคลามิติ อีกประการหนึ่ง ทั้งสองประการนี้จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมทางสังคมด้วยเหตุนี้จึงทำให้บทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังแตกต่างกัน โดยที่บทบาทที่คาดหวังมากกว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริง ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประจวบ คอตระกูล (2519 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

ของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง ตามทัศนะของครู และประชาชนพบว่า บทบาทที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่คาดหวังในการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ กับชุมชนของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของครูและประชาชนมีความแตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฉลาด บุตรเนียร (2524 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษามหาวิทยาลัยที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังในด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษา กับชุมชนตามทัศนะของครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการโรงเรียน พบว่า ทัศนะของครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการโรงเรียนที่มีต่อบทบาทที่เป็นจริงเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษา กับชุมชน แตกต่างจากบทบาทที่คาดหวัง และยังสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ สะอาด พงอินทร์ (2527 : บทคัดย่อ ง-จ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน ในเขตชนบทยากจนตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารการศึกษาในเขตการศึกษา 8 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่คาดหวังในการพัฒนาชุมชนของครูทุก ด้านพบว่า ครูและผู้บริหารการศึกษามีความคาดหวังต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูสูงกว่า บทบาทที่ครูได้ปฏิบัติจริง โดยพบว่าบทบาททั้งสองนี้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

3. ความแตกต่างระหว่างช่วงปีงบประมาณ 2526-2528, 2529-2531 กับ 2532-2533 เกี่ยวกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

3.1 จากที่พบว่า บทบาทที่ปฏิบัติจริงในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทที่เข้าโครงการระหว่างช่วงปีงบประมาณ 2526-2528, 2529-2531 กับ 2532-2533 ไม่แตกต่างกัน นั่นคือแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนที่เข้าโครงการตั้งแต่ปีงบประมาณ 2526-2533 ปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ทั้ง ๆ ที่ว่า ความน่าจะเป็นโรงเรียนที่เข้าโครงการก่อนน่าจะปฏิบัติงานได้ผลดีกว่า โรงเรียนที่เข้าโครงการหลัง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการขาดแคลนเงินงบประมาณในการดำเนินงานและได้รับไม่ต่อเนื่อง ในขณะที่โรงเรียนประถมศึกษาไม่มีรายได้อื่นมาเสริม จึงทำให้งานบางอย่างหยุดชะงัก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สะอาด พงอินทร์

(2527 : บทคัดย่อ-จ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจนตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารการศึกษาในเขตการศึกษา 8 ผลการวิจัยพบว่า เงินงบประมาณที่ใช้สนับสนุนโครงการมีน้อยไม่เพียงพอในการดำเนินงาน เป็นปัญหาสำคัญในอันดับที่สาม และสอดคล้องกับการวิจัยของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529 : 283) จากรายงานการประเมินผลโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน (กศ.พช.) ปีงบประมาณ 2526-2527 พบว่า ได้รับเงินงบประมาณไม่ต่อเนื่องเป็นผลให้กิจกรรมบางอย่างที่ต้องใช้เงินงบประมาณหยุดชะงัก และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริวัฒนา กระจ่างทอง (2530 : 116) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การรับรู้บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่ชนบทยากจน เขตการศึกษา 11 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาด้านเงินงบประมาณเป็นปัญหาที่ครูประสบมากเป็นอันดับแรก นอกจากนี้ ยังสืบเนื่องมาจากปัญหาขาดการควบคุม กำกับ นิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและจริงจัง จึงทำให้โรงเรียนขาดความตื่นตัวในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับสรุปผลการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี ประจำปีงบประมาณ 2531 พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศติดตามผล และการควบคุมประเมินผลไม่ต่อเนื่อง และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เคโซ บุญยักดิ์ (2533 : 94) ได้ทำการประเมินผลโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ปีงบประมาณ 2530-2531 ที่พบว่า ผู้บริหารและครูมีความเห็นว่า ปัญหาการดำเนินงานด้านการนิเทศเป็นปัญหาต่อการดำเนินงานของโครงการอยู่ในระดับ "ปานกลาง" และในขณะเดียวกัน จากผลการวิจัยครั้งนี้ โรงเรียนยังขาดการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท ในอันที่จะขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนที่เข้าโครงการในระหว่างช่วงปีงบประมาณ 2526-2533 ไม่แตกต่างกัน

3.2 จากที่พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาที่เข้าโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทในช่วงปีงบประมาณ 2526-2528 และ 2529-2531 มีความคาดหวังให้มีบทบาทในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนให้มากกว่าโรงเรียนที่เข้าโครงการในช่วงปีงบประมาณ

2532-2533 ทั้งโดยภาพรวมและในด้านการจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางด้านวิชาการและการอาชีพ และด้านการจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์ส่งเสริมการกีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนมีประสบการณ์พื้นฐานที่เกี่ยวกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกัน น่าจะทำให้มีประสบการณ์แตกต่างกัน โดยที่โรงเรียนที่เข้าโครงการก่อนย่อมทำให้มีประสบการณ์มากกว่าโรงเรียนที่เข้าโครงการหลัง จึงได้ถูกนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาประเมินความคาดหวังในแต่ละช่วงเวลาให้มีความแตกต่างกันด้วย ประกอบกับความคาดหวังหรือความต้องการของคนโดยปกติทั่วไป มักจะคาดหวังในสิ่งที่ได้ดำเนินการมาก่อน ให้สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่รุ่นหลัง ๆ และเหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ในบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างช่วงปีงบประมาณที่โรงเรียนเข้าโครงการก็พบว่า ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2526-2533 ผลการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่า การดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จึงทำให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูยังไม่มีความพอใจต่อผลการดำเนินงาน จึงมีความต้องการให้โรงเรียนที่เข้าโครงการก่อนระหว่างช่วงปีงบประมาณ 2526-2531 ให้มีผลการปฏิบัติงานมากกว่าโรงเรียนที่เข้าโครงการหลังระหว่างช่วงปีงบประมาณ 2532-2533 จึงจะถือได้ว่า การดำเนินงานตามโครงการได้ประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง

ส่วนการที่บทบาทด้านการจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางด้านวิชาการและการอาชีพ และบทบาทด้านการจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์ส่งเสริมการกีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น โรงเรียนที่เข้าโครงการในช่วงปีงบประมาณ 2526-2531 มีความคาดหวังให้มีบทบาทในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนให้มากกว่าโรงเรียนที่เข้าโครงการในช่วงปีงบประมาณ 2532-2533 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั้น อาจเป็นเพราะว่า บทบาททั้งสองนี้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันที่สำคัญคือสภาพการอยู่ดีกินดีของประชาชน ช่วยยกฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนให้สูงขึ้น และในบทบาทประการหลังนั้น ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่สนับสนุนและส่งเสริมวิถีชีวิตที่ดำเนินอยู่เป็นปกติแล้วให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีความคาดหวังในบทบาทดังกล่าวมากเป็นพิเศษ

สำหรับบทบาทด้านการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนที่เข้าโครงการในช่วงปีงบประมาณ 2529-2531 มีความคาดหวังให้มีบทบาทในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนให้มากกว่าโรงเรียนที่เข้าโครงการในช่วงปีงบประมาณ 2532-2533 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่า โรงเรียนที่เข้าโครงการในช่วงปีงบประมาณ 2529-2531 มีความพร้อมมากกว่า เพราะเป็นระยะที่โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทได้ดำเนินงานมาช่วงระยะเวลาหนึ่ง ย่อมทำให้ปัญหาต่าง ๆ ได้รับการศึกษาวิเคราะห์และแก้ไขให้หมดไปในระดับหนึ่ง ในขณะที่เดียวกัน ความชัดเจนในรูปแบบและวิธีการดำเนินงานการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นก็มากขึ้น และเป็นระยะที่บุคลากรของโรงเรียนสามารถมองเห็นผลการดำเนินงานของตนเองได้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้จึงเป็นแรงจูงใจให้เกิดความคาดหวังในการดำเนินงานของโรงเรียนสูงขึ้น

นอกจากนี้ การที่บทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ด้านการฝึกและพัฒนาบุคลากร และด้านการจัดโรงเรียนให้เป็นแหล่งข่าวสารของชุมชน ระหว่างช่วงปีงบประมาณ 2526-2528, 2529-2531 กับ 2532-2533 ไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากว่าบทบาทในด้านดังกล่าว เป็นกิจกรรมที่เป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงานตามโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทให้ประสบความสำเร็จ เพราะเหตุว่าการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้ที่มีความเสียสละ มีจิตสำนึกและอุดมการณ์ในการพัฒนาชุมชน และการจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์บริการข่าวสาร โดยเฉพาะการจัดให้มีศูนย์กระจายข่าวของโรงเรียน ย่อมเป็นที่มุ่งหวังและเป็นที่ต้องการของโรงเรียนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอยู่เสมอ แม้ว่าวันเวลาจะแปรเปลี่ยนไป ซึ่งจากผลการวิจัยครั้งนี้เป็นการยืนยันได้ว่า โรงเรียนที่เข้าโครงการระหว่างช่วงปีงบประมาณ 2526-2533 มีความต้องการให้โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมากพอ ๆ กัน

4. ปัญหาในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

จากที่พบว่า ปัญหาในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา

ในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ทั้งโดยภาพรวมและในแต่ละด้านพบ สอดคล้องกันว่า ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครู อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2526 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน นับเป็นระยะเวลา ที่นานพอสมควร จึงทำให้มีการศึกษาเพื่อการวางแผนและพัฒนาจนสามารถทราบถึงปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้น และได้ดำเนินการแก้ไขเป็นลำดับมา ทำให้มองเห็นลู่ทางการบริหาร โครงการให้เจริญก้าวหน้าได้ นอกจากนี้เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการมีความเป็น ไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงได้มี นโยบายให้หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ ผู้บริหารระดับจังหวัด อำเภอ และโรงเรียน ให้สามารถดำเนินการพัฒนาชนบทได้ตามเจตนารมณ์และนโยบาย ของรัฐบาล ให้โรงเรียนจัดซื้อวัสดุและครุภัณฑ์ที่สนองตอบกิจกรรมที่โรงเรียนจัด ให้มีการ จัดอบรมและสัมมนาผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมาย และให้มีการนิเทศ ติดตามและประเมินผล การดำเนินงาน โดยที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จัดสรรงบประมาณ สนับสนุน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้รับการป้องกันแก้ไขไประดับหนึ่ง โดย ระบบการดำเนินงาน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริธนา กระสาทอง (2530 : 116) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การรับรู้บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียน ประถมศึกษาในเขตพื้นที่ชนบทตากจน เขตการศึกษา 11 พบว่า ปัญหาด้านตัวบุคคล ครูมี ความเห็นว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เคโซ บุญยกศักดิ์ (2533 : 94) ได้ทำการประเมินผลโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ปีงบประมาณ 2530-2531 พบว่า ปัญหาด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และสิ่ง อำนวยความสะดวก ผู้บริหารและครูมีความเห็นว่า อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาด้าน การประสานงานยังขาดความร่วมมือจากทางสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด อำเภอ และ โรงเรียน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องด้วยการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ยัง ค่อนข้างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้สนับสนุนโครงการมีความเห็นว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทิรัญ เจือจันทร์ (2529 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการประสานงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนา

หมู่บ้านในเขตชนบทยากจนในจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ พบว่า (1) ประสบ
ปัญหาในการประสานงานตามระบบการบริหารการพัฒนาชนบทในระดับปานกลาง (2)
ประสบปัญหาในการประสานงานตามสายบังคับบัญชาในระดับปานกลาง และ (3) ประสบ
ปัญหาในการประสานงานตามความสัมพันธ์ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้
ประโยชน์และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุง
บทบาทการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อ
พัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้นได้ดังนี้ คือ

1.1 จากที่พบว่า บทบาทที่ปฏิบัติจริงในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน
ของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ทั้งโดย
ภาพรวมและในแต่ละด้านเกือบทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากด้านการจัดโรงเรียน
ให้เป็นศูนย์กลางด้านวิชาการและการอาชีพ และด้านกาประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
กับการพัฒนาชนบทที่ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความเห็นว่า อยู่ในระดับน้อย ส่วนบทบาท
ที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษา
เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ทั้งโดยภาพรวมและในแต่ละด้านเกือบทุกด้าน อยู่ในระดับมาก
นอกจากด้านกาประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท ที่ทั้งผู้บริหารโรงเรียน
และครูมีความเห็นว่า อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงกับ
บทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการ
การศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ทั้งโดยภาพรวมและในแต่ละด้านพบว่าแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษา
เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทควรมีบทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนให้

มากกว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริงในปัจจุบัน นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ระหว่างช่วงปีงบประมาณ 2526-2528, 2529-2531 กับ 2532-2533 พบว่า ในบทบาทที่ปฏิบัติจริงไม่แตกต่างกัน ส่วนในบทบาทที่คาดหวังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ โรงเรียนที่เข้าโครงการในช่วงปีงบประมาณ 2526-2531 มีความคาดหวังให้มีบทบาทในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนให้มากกว่าโรงเรียนที่เข้าโครงการในช่วงปีงบประมาณ 2532-2533 ซึ่งเมื่อผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ หน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งระดับชาติ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอและระดับโรงเรียนควรเร่งดำเนินการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ให้ปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้นสู่ระดับความคาดหวังให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยวิธีการ ดังนี้คือ

1. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรนำข้อมูลไปใช้ในการพิจารณาบททวนนโยบาย เป้าหมาย มาตรการ และวิธีดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของจังหวัด อำเภอและโรงเรียน โดยเฉพาะเรื่องเป้าหมายด้านคุณภาพ การจัดสรรงบประมาณ การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร และการควบคุม กำกับ นิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการ ให้สนองตอบนโยบายการพัฒนาชนบทของกระทรวงศึกษาธิการ และนโยบายการพัฒนาชนบทของรัฐบาล
2. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ควรนำข้อมูลไปใช้ในการจัดสรรงบประมาณ วางแผนปฏิบัติงาน และจัดทำแผนนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการของอำเภอและโรงเรียน ให้เป็นไปตามกรอบนโยบาย เป้าหมาย มาตรการ และวิธีดำเนินงานที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดไว้
3. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ควรนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนปฏิบัติงาน และจัดทำแผนนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน ให้สนองตอบนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ

4. โรงเรียน ควรนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวางแผนนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้เป็นไปตามขั้นตอนการดำเนินงาน ให้สนองคอบนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ

อนึ่ง ในการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบทุกระดับตามวิธีการดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น และสนองคอบต่อสภาพปัญหาและความต้องการอย่างแท้จริง จึงควรให้ความสำคัญและมุ่งเน้นเป็นพิเศษในการวางแผน รั้งและส่งเสริมบทบาทด้านการจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางด้านวิชาการและการอาชีพ และด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท ให้มีระดับการปฏิบัติงานสูงขึ้นสู่ระดับที่คาดหวัง และควรมุ่งเน้นเป็นพิเศษในการวางแผน รั้งและส่งเสริมบทบาทที่ปฏิบัติจริง ในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนที่เข้าโครงการระหว่างช่วงปีงบประมาณ 2526-2531 ให้มีระดับการปฏิบัติงานที่มากกว่าโรงเรียนที่เข้าโครงการระหว่างช่วงปีงบประมาณ 2532-2533

นอกจากนี้ เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทให้เป็นศูนย์กลางในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ควรดำเนินการเพิ่มเติม ดังนี้คือ

1. ควรจัดตั้งหน่วยงานภายในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ เพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงานโครงการโดยตรง เช่นเดียวกับสำนักงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
2. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ควรควบคุม กำกับ นิเทศ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานโครงการของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและจริงจัง เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

3. ควรเร่งขยายการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนประถมศึกษา ในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ให้เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติของนักพัฒนา มุ่ง ปลุกฝังจิตสำนึกและอุดมการณ์ของการเป็นนักพัฒนาชุมชน

4. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรกำหนด เกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ให้อยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกับบทบาทที่คาดหวังของโรงเรียน และแจ้งให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ และโรงเรียนทราบ เพื่อนำไป ใช้ในการวางแผน นิเทศ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนในโครงการ

5. หน่วยงานที่ร่วมรับผิดชอบในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ทั้ง ระดับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ กลุ่มโรงเรียนและโรงเรียน ควรร่วมมือกับ เขตการศึกษาในการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมาใช้ในโรงเรียนอย่างจริงจัง

6. หน่วยงานที่ร่วมรับผิดชอบโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน ในเขตชนบท ทั้งระดับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ควรจัดทำเอกสารประกอบการสอนในลักษณะของการบูรณาการกิจกรรมเสนอแนะตามวัตถุประสงค์ของโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท กับกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ขึ้นใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อให้การจัดการ เรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ช่วยขจัดความซ้ำซ้อน ประหยัดทรัพยากร และสร้าง เจตคติที่ดีของครูต่อการศึกษาตามโครงการ

1.2 จากที่พบว่า ปัญหาในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียน ประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท โดยภาพรวมพบสอดคล้อง กันว่า ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครู อยู่ในระดับปานกลาง ฉะนั้น หน่วยงาน ที่ร่วมรับผิดชอบโครงการ ทั้งระดับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ และ

โรงเรียน ควรเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาย่างรีบด่วน โดยวิธีการพิจารณาลำดับความสำคัญของปัญหา ศึกษาหาสาเหตุของปัญหา แสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหา และดำเนินการแก้ไขปัญหตามแนวทางข้อเสนอแนะ หรือแนวทางที่แสวงหาเพิ่มเติม ที่สอดคล้องกับสาเหตุของปัญหาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป ดังนี้คือ

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับบทบาทการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทในจังหวัดอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบบทบาทและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับบทบาทการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ตามความเห็นของผู้นำท้องถิ่น

2.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

2.4 ควรศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

2.5 ควรศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน

2.6 ควรศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู นักเรียน และประชาชน ที่มีต่อการจัดกิจกรรมพื้นฐานของโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

2.7 ควรศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน

2.8 ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

2.9 ควรศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดรูปแบบการจัดโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นศูนย์ประสานงานการพัฒนาชุมชน

2.10 ควรใช้สถิติวิเคราะห์แบบสหสัมพันธ์อย่างง่ายและพหุคูณ เพื่อหาตัวพยากรณ์และสมการที่ดี

2.11 ควรใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังคนละคราวกัน โดยทั้งสองเวลาในการจัดเก็บให้ห่างกันพอสมควร เพื่อจะได้ข้อมูลที่เที่ยงตรงยิ่งขึ้น